

Ὁ Ἐπίγειος Οὐρανὸς (Κάλλιστος Γουέαρ Ἐπίσκοπος Διοκλείας)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Ἐπὶ ἕνα αἰῶνα ἡ ἐκκλησία τοῦ Πρώτου Ρωσικοῦ χρονικοῦ, γιὰ τὸ πῶς ὁ Βλαδίμηρος, πρίγκηπας τοῦ Κιέβου, ἐνῶ ἦταν ἀκόμα εἰδωλολάτρης, θέλησε νὰ μάθει ποιά εἶναι ἡ ἀληθινὴ θρησκεία καὶ γι' αὐτὸ ἔστειλε τοὺς ἀκολούθους του νὰ ἐπισκεφθοῦν τὶς διάφορες χῶρες τοῦ κόσμου μὲ τὴ σειρά.

Πρῶτα πῆγαν στοὺς μουσουλμάνους Βούλγαρους τοῦ Βόλγα, ἀλλὰ παρατηρώντας πῶς αὐτοὶ ὅταν προσεύχονταν κοιτοῦσαν γύρω τους σὰ δαιμονισμένοι, οἱ Ρῶσοι, συνέχισαν ἀνικανοποίητοι τὸ δρόμο τους. «Δὲν ὑπάρχει χαρὰ ἀνάμεσά τους», ἔστειλαν ἀναφορὰ στὸ Βλαδίμηρο, «μόνο θλίψη καὶ δυσωδία· καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ καλὸ στὸ σύστημά τους».

Ταξιδεύοντας κατόπιν στὴ Γερμανία καὶ στὴ Ρώμη βρῆκαν τὴ λατρεία πιὸ ἱκανοποιητικὴ, παραπονέθηκαν ὅμως πῶς κι ἐδῶ δὲν ὑπῆρχε ὁμορφιά.

Τελικὰ ἔφτασαν στὴν Κωνσταντινούπολη κι' ἐδῶ, ἐπὶ τέλους, καθὼς παρακολουθοῦσαν τὴ Θεία Λειτουργία στὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀνακάλυψαν αὐτὸ πὸ ποθοῦσαν. «Δὲν ξέραμε ἂν βρισκόμαστε στὴ γῆ ἢ στὸν οὐρανό, γιατί σίγουρα, τέτοια λαμπρότητα καὶ ὁμορφιά δὲν ὑπάρχουν πάνω στὴ γῆ. Δὲν μπορούμε νὰ τὸ περιγράψουμε: μόνο αὐτὸ ξέρουμε, πῶς ὁ Θεὸς κατοίκει ἐκεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ πῶς ἡ λατρεία τους ξεπερνᾷ τὴ λατρεία ὅλων τῶν ἄλλων λαῶν. Γιατί δὲν μπορούμε νὰ ξεχάσουμε ἐκείνη τὴν ὁμορφιά».

Στην ἱστορία αὐτὴ μπορούμε νὰ δοῦμε πολλὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ὁρθόδοξης Χριστιανοσύνης. Εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ ἔμφαση στὴ θεϊκὴ ὁμορφιά: «Δὲν μπορούμε νὰ ξεχάσουμε ἐκείνη τὴν ὁμορφιά», φαίνεται σὲ πολλοὺς πῶς τὸ ἰδιαίτερο δῶρο τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν – καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Ρωσσίας – εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμη νὰ συλλαμβάνουν τὴν ὁμορφιά τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, καὶ νὰ ἐκφράζουν αὐτὴ τὴν οὐράνια ὁμορφιά στὴ λατρεία τους.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι οἱ Ρῶσοι εἶπαν: «Δὲν ξέρομε ἂν βρισκόμαστε στὸν οὐρανὸ ἢ στὴ γῆ». Ἡ λατρεία γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ὁ «οὐρανὸς ἐπὶ γῆς». Ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι κάτι ποὺ ἀγκαλιάζει δυὸ κόσμους συγχρόνως, γιατί καὶ στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ ἡ Λειτουργία εἶναι ἡ ἴδια – ἕνας βωμός, μιὰ θυσία, μιὰ παρουσία. Σὲ κάθε τόπο λατρείας, ὅσο ταπεινὴ κι ἂν εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνιση, ἐνῶ οἱ πιστοὶ συναθροίζονται γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴ θεία Εὐχαριστία, ἀνυψώνονται σὲ «οὐράνιους χώρους».

Σὲ κάθε τόπο λατρείας, ὅταν προσφέρεται ἡ θεία θυσία, δὲν παρευρίσκονται μόνο τὸ τοπικὸ ἐκκλησιαστικόν, ἀλλὰ ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία – οἱ ἅγιοι, οἱ ἄγγελοι, ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος. «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σὺν ὑμῖν ἀοράτως λατρεύουσιν» (1). «Αὐτὸ ξέρομε, ὅτι ὁ Θεὸς κατοικεῖ ἐκεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους».

Οἱ Ὁρθόδοξοι, ἐμπνευσμένοι ἀπ' αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ «οὐρανοῦ ἐπὶ γῆς», πάσχισαν νὰ κάνουν τὴ λατρεία τους σὲ ἐξωτερικὴ λαμπρότητα καὶ ὁμορφιὰ εἰκόνα τῆς μεγάλης Λειτουργίας στὸν οὐρανόν. Τὸ ἔτος 612 μ.Χ. στὸ προσωπικόν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀνῆκαν 80 ἱερεῖς, 150 διάκονοι, 40 διακόνισσες, 70 ὑποδιάκονοι, 160 ἀναγνώστες, 25 ψάλτες καὶ 75 φύλακες· αὐτὸ δίνει μιὰ ἀμυδρὴ ἰδέα τοῦ μεγαλείου τῆς Λειτουργίας ποὺ παρακολουθοῦσαν οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Βλαδίμηρου. Ὡστόσο, κι αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τὴν ἐμπειρία τῆς Ὁρθόδοξης λατρείας κάτω ἀπὸ πολὺ διαφορετικὸ ἐξωτερικὸ περιβάλλον ἔνοιωσαν, ὄχι λιγότερο ἀπὸ ἐκείνους τοὺς Ρῶσσοις τοῦ

Κιέβου τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

Ἄς γυρίσουμε, γιὰ παράδειγμα, ἀπὸ τὸ πρῶτο Ρωσικὸ χρονικὸ σὲ ἓνα γράμμα μιᾶς Ἀγγλίδας, γραμμένο τὸ 1935:

«Τὸ πρῶτον ἦταν τόσο παράξενο. Μιὰ πολὺ βρώμικη καὶ ἐλεεινὴ πρεσβυτεριανὴ αἴθουσα ἱεραποστολῆς σ' ἓνα στάβλο πάνω ἀπὸ ἓνα συνεργεῖο ποὺ παραχωρεῖται κάθε 15 μέρες στοὺς Ρώσους γιὰ νὰ λειτουργοῦνται. Ἐνα στημένο τέμπλο καὶ μερικὲς σύγχρονες εἰκόνες. Ἐνα ἀκάθαρτο πάτωμα γιὰ νὰ γονατίσεις... Κι ἐδῶ μέσα, δύο μεγαλοπρεπεῖς γέροντες Ἱερεῖς καὶ ἓνας διάκονος, σύννεφα ἀπὸ λιβάνι καί, κατὰ τὴν Ἀναφορά, μιὰ κυρίαρχη ὑπερφυσικὴ αἴσθηση». (2)

Ἐπάρχει καὶ ἓνα τρίτο χαρακτηριστικὸ τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ ὁποῖο διευκρινίζει ἡ ἱστορία τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Βλαδίμηρου. Ὄταν θέλησαν νὰ ἀνακαλύψουν τὴν ἀληθινὴ πίστη, οἱ Ρῶσοι δὲν ζήτησαν ἠθικοὺς κανόνες, οὔτε ἀπαίτησαν λογικὴ διατύπωση τοῦ δόγματος, ἀλλὰ παρακολούθησαν τὰ διάφορα ἔθνη στὴν προσευχή τους. Ἡ Ὁρθόδοξη προσέγγιση τῆς θρησκείας εἶναι βασικὰ λειτουργικὴ προσέγγιση, ποὺ κατανοεῖ τὸ δόγμα στὰ πλαίσια τῆς θείας λατρείας: δὲν εἶναι σύμπτωση τὸ ὅτι ἡ λέξη « Ὁρθοδοξία» δηλώνει ταυτόχρονα ὀρθὴ πίστη καὶ ὀρθὴ λατρεία, γιατί αὐτὰ τὰ δυὸ εἶναι ἀχώριστα. Ἀληθῶς ἔχει εἰπωθεῖ γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ὅτι: «Τὸ δόγμα γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι μόνο ἓνα διανοητικὸ σύστημα τὸ ὁποῖο γίνεται κατανοητὸ ἀπὸ τὸν κλῆρο καὶ ἐρμηνεύεται στοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ ἓνα πεδίο ὄρασης μέσα στὸ ὁποῖο βλέπουμε ὅλα τὰ πράγματα στὴ γῆ σὲ σχέση τῶν πραγμάτων στὸν οὐρανό, πρωταρχικὰ διὰ τοῦ λειτουργικοῦ ἑορτασμοῦ. (3) Μὲ τὰ λόγια τοῦ Γεωργίου Φλωρόφσκυ: «Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι μιὰ λειτουργικὴ θρησκεία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα μιὰ λατρευτικὴ κοινότητα. Ἡ λατρεία ἔρχεται πρώτη, τὸ δόγμα καὶ ἡ ἠθικὴ δεύτερα». (4)

Αὐτοὶ ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία δὲν χρειάζεται τόσο νὰ διαβάσουν βιβλία, ὅσο νὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τῆς συνοδείας τοῦ Βλαδίμηρου καὶ νὰ παρευρεθοῦν στὴ Λειτουργία. Ὅπως ὁ Φίλιππος εἶπε στὸ Ναθαναήλ: «Ἔρχου καὶ ἴδε» (Ἰωάν. α' 47).

Ἐπειδὴ προσεγγίζουν τὴ θρησκεία μ' αὐτὸ τὸ λειτουργικὸ τρόπο, οἱ Ὁρθόδοξοι συχνὰ ἀποδίδουν σὲ λεπτομερῆ σημεῖα τελετουργίας μιὰ σπουδαιότητα ποὺ ἐκπλήσσει τοὺς δυτικούς χριστιανοὺς. Ἀλλὰ μιᾶς καὶ καταλάβαμε τὴν κύρια θέση τῆς λατρείας στὴ ζωὴ τοῦ Ὁρθόδοξου, ἓνα περιστατικὸ ὅπως τὸ σχίσμα τῶν Παλαιοπίστων δὲν θὰ φαίνεται πιά ἐντελῶς ἀκατάληπτο: ἐὰν ἡ λατρεία εἶναι ἡ πίστη σὲ δράση, τότε λειτουργικὲς ἀλλαγὲς δὲν μποροῦν νὰ ἀντιμετωπίζονται ἐπιπόλαια. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ὅτι εἶναι Ρῶσος συγγραφέας τοῦ ΙΕ' αἰῶνα ὅταν ἐπιτίθετο κατὰ τῆς Συνόδου τῆς Φλωρεντίας, βρῆκε σφάλμα στοὺς Λατίνους,

ὄχι γιὰ ὀτιδήποτε λάθος στὸ δόγμα, ἀλλὰ γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τους στὴ λατρεία:

«Τί ἔχετε δεῖ πὺ νὰ ἀξίζει ἀνάμεσα στοὺς Λατίνους; Οὔτε κἄν ξέρουν πῶς νὰ σέβονται τὸ ναὸ τὸ Θεοῦ. Ὑψώνουν τὶς φωνές τους σὰν τρελλοὶ καὶ τὸ τραγούδι τους εἶναι ἕνας παράφωνος θρῆνος. Δὲν ἔχουν ἰδέα περὶ ὁμορφιάς καὶ εὐλάβειας στὴ λατρεία, γιατί κτυποῦν τρομπόνια, παίζουν σάλπιγγες, χρησιμοποιοῦν ὄργανα, κουνοῦν τὰ χέρια τους, κτυποῦν τὰ πόδια τους, καὶ κάνουν πολλὰ ἀλλὰ ἀνευλαβῆ καὶ ἀκατάστατα πράγματα πὺ φέρνουν χαρὰ στὸ διάβολο». (5)

Ἡ Ὁρθοδοξία βλέπει τὸν ἄνθρωπο πάνω ἀπ' ὄλα σὰ λειτουργικὸ ὄν, πὺ βρίσκει τὸν ἀληθινὸ του ἑαυτὸ ὅταν δοξάζει τὸ Θεὸ καὶ φτάνει στὴν τελειότητα καὶ τὴν ὀλοκλήρωση μέσα ἀπὸ τὴ λατρεία. Μέσα στὴ θεία Λειτουργία πὺ ἐκφράζει τὴν πίστη τους, οἱ Ὁρθόδοξοι λαοὶ διοχέτευσαν ὄλη τὴ θρησκευτικὴ τους ἐμπειρία. Εἶναι ἡ Λειτουργία πὺ ἐνέπνευσε τὴν καλύτερὴ τους ποίηση, τέχνη καὶ μουσική. Ἀνάμεσα στοὺς Ὁρθόδοξους, ἡ Λειτουργία δὲν κατάντησε τὸ πεδίο δράσεως τῶν μορφωμένων καὶ τοῦ κλήρου, ὅπως ἔτεινε νὰ γίνει στὴ μεσαιωνικὴ Δύση, ἀλλὰ παρέμεινε λαϊκὴ (τὸ κοινὸ κτῆμα ὀλόκληρου τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ):

«Ὁ κανονικὸς ὀρθόδοξος λαϊκὸς πιστὸς, μὲ τὴν οἰκειότητα πὺ ἀναπτύχθηκε νωρὶς στὴν παιδικὴ ἡλικία, νοιώθει ἐντελῶς σὰ σπίτι του στὴν Ἐκκλησία, καὶ λαμβάνει μέρος μὲ ἀσυναίσθητη καὶ αὐθόρμητη εὐκολία κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελετῆς, σὲ τέτοια ἔκταση πὺ μποροῦν νὰ μετέχουν μόνο οἱ πάρα πολὺ θεοσεβεῖς καὶ μὲ ψηλὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα ἄνθρωποι τῆς δύσης». (6)

Γι' αὐτὸ σ' ὄλες τὶς σκοτεινὲς μέρες τῆς ἱστορίας τους - κάτω ἀπὸ τοὺς Μογγόλους, τοὺς Τούρκους, ἢ τοὺς κομμουνιστὲς - οἱ Ὁρθόδοξοι λαοί, πάντα στρέφονται στὴ θεία Λειτουργία γιὰ ἔμπνευση καὶ νέα ἐλπίδα. Καὶ δὲν στρέφονται μάταια.

Μετάφραση: Ἐλένη Χατζηγεωργίου

Σημειώσεις

1. Λόγια πὺ ψάλλονται κατὰ τὴ Μεγάλῃ Εἵσοδο στὴ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.
2. «Τὰ γράμματα τῆς Ἑβελυν Ἄντερχιλλ», σελ. 249.
3. Γ. Ἑβερν, Τὸ Βυζαντινὸ Πατριαρχεῖο, πρώτη ἔκδοση, σελ. IX.
4. «Τὰ Στοιχεῖα τῆς Λειτουργίας στὴν Ὁρθόδοξη Καθολικὴ Ἐκκλησία», στὸ περιοδικὸ «Μία Ἐκκλησία», τόμος XIII (Νέα Ὑόρκη, 1959), Νο. 1-2, σελ. 24.
5. Παρατίθεται στὸν «N. Zernov Μόσχα ἢ Τρίτη Ρώμη», σελ. 37• παραθέτω αὐτὸ τὸ κείμενο ἀπλῶς σὰν ἕνα παράδειγμα τῆς λειτουργικῆς προσέγγισης τῆς Ὁρθοδοξίας, χωρὶς κατ' ἀνάγκη νὰ ὑποστηρίζω τὶς ἐπικρίσεις πάνω στὴ δυτικὴ

λατρεία τις οποίες περιέχει!

6. Ὡστιν Ὁουκλυ, Ἡ Ὁρθόδοξος Λειτουργία, Λονδίνο 1958, σελ. 12.

Πηγή: agiazoni.gr